

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Le na borzah ob borznih urah skleneni poslovi gledé javnih vrednot so borzni poslovi.

Tožbenemu zahtevku c. kr. priv. av. kreditnega društva za trgovino in obrt: »Toženec I. I. Str. dolžan je plačati tožiteljici v 14 dneh pod eksekucijo za nakupovanja in prodajanja javnih vrednot, izvršena vsled naročil in na njegov račun na Tržaški borzi, znesek 19.066 gl. 25 kr. s 6% obrestmi od 4. februvarija 1887. l. dalje ter povrniti pravdne troške« — ugodilo je deželno sodišče v Trstu z rzsodbo z dne 22. marcija 1893, št. 84/808 iz le-teh razlogov:

Obe stranki soglašata v tem, da je l. 1886. in 1887. tožiteljica izvršila vsled raznih od toženca dospelih jej naročil razne nakupe in prodaje javnih vrednot in sicer v svojem imenu, toda na račun toženca. Opiraje se na konečni račun in na priloge, nanašajoče se k istemu računu, dokazuje tožiteljica, kako je toženec vsled teh poslovanj ostal tožiteljici dolžan 19.066 gl. 25 kr. ter zahteva plačilo te svote. V svojej dupliki priznal je sicer toženec, da se iz priloženih dveh računov pokazuje, da je tožiteljica njegova upnica za 19.066 gl. 25 kr., toda razlikovati hoče v obeh računih zneske vpisane vsled resnično izvršenih plačil in vsled resnično izvršenih predujemov od onih zneskov, ki so se vpisali vsled tako zvanih livrejskih diferencij nastalih iz nedopustnih in tožiteljici povsem prepovedanih poslovanj, trdivši, da vsa vtožena svota izvira izključno iz diferencij a livree in opiraje se na določila §-ov 1267., 1271. in 1272. obč. drž. zak., po katerih ne more imeti tožiteljica nikakoršne tožbene pravice, zahteva, da se tožba povsem odbije. Res je sicer, da zakonodavec nima nikakoršnega povoda podpirati trgovini nikakor ne koristne pogodbe o stavi in igri in obremenjevati s takimi pravdami sodišča, obložena z važnejšimi poslovi in vsakdo, ki pozna in ki mora poznati zakon (§ 2. obč. drž. zak.), vedel se bo čuvati in zadošča naravna previdnost, da ne igra z osebo, ki sne svojo besedo. To omenivši in naj bi tudi res bilo, kar trdi toženec, da je v zadnjih mesecih 1886. l. pritiskala na borzah

dunajska zadruga bankirjev in da so vsled vplivov te zadruga avstrijsko-ogerske vrednote, ki so preje menjavale skoro neznatno svoje cene, meseca decembra 1886. l. in meseca januarija 1887. l. nenadoma padle za več nego deset od sto, ne more se trditi, da se imajo vsi poslovi gledé javnih vrednot, sklenjeni na borzah na rok (a termine) smatrati kakor poslovi na rok in vsled tega kot aleatorne pogodbe. Toženec priznal je resničnost zneskov prijavljenih mu po tožiteljici in vpisanih vsled toženčevih pisem priloženih repliki, ni tajil podpisov na priloženih pismih in priznal, da je od tožiteljice dobil priložena poročilna pisma. V poslovih navedenih v omenjenih listinah, ne nahaja se uže po naravi svoji ona namera, ki bi stvarjala sama po sebi stavo ali igro, kajti namera tesno sklenjena z vsakim poslom kupovanja in prodajanja ni radi nestanovitnosti cen uže taka, da bi stvarjala samo po sebi ves posel kot stavo ali igro, in to zlasti takrat ne, kedar pogodnika nista mislila zgolj na to, da bi igrala na rast in pad (§ 1267. obč. drž. zak.). Iz okolnosti, ker se glase poslovi na izročitev, odnosno na pridobitev javnih vrednot na rok, se ne more še trditi, da gre tu za igre na rast in pad, kajti vsaka trgovinska spekulacija opira se na nestanovitnost cen tržnih predmetov; take spekulacije so v naravi trgovine in vsled tega ne morejo se na nje uporabljati določila §-a 1271. obč. drž. zak. Iz preje navedenih prilog se tudi ne more izvajati nikakoršna igra ali stava in gledé na to, da se mora izvajati iz teh prilog dolžnost za jedno stranko, da vsprejme, za drugo stranko pa, da izroči o določenem roku javne vrednote za določeno ceno, smatrati se mora gotovim, da nosijo taki poslovi na sebi vse značaje kupno-prodajne pogodbe v smislu §-a 1053. obč. drž. zak., vsled česar je je treba razsojevati ne po določilih XXX., nego po določilih XXIV. poglavja obč. državljanskega zakonika. — Ko se je ovrгло le-to toženčevo očitaje zoper pravo naravo zadevnih pravnih poslov, razpravljati je toženčeva tajenja, da ni dal tožiteljici nobenega naročila, da bi zanj kupovala in prodajala javne vrednote bodisi na Tržaški borzi, bodisi kje drugje, da tožiteljica nikakor ni izvršila umišljenih kupo-prodajnih naročil ne v svojem, ne v toženčevem imenu in da vsled teh umišljenih naročil tožiteljici nikakor ni ostal dolžan vtoženih 19.066 gld. 25 kr. Omeniti je pa treba, da tožitelj ni izpodbijal pojedinih zneskov, stvarjajočih tožbi priloženi konečni račun in se mora v smislu §-a 23. dv. dekr. z dne 1. maja 1781,

št. 13. in z dne 1. septembra 1786, št. 573. z. j. z. smatrati, da je toženec molče priznal pravilnost, resničnost in pravičnost vseh toček računa. Uvaževati je v tem pogledu tudi, da je toženec izrecno v razpravi izjavil, da je vpogledal v tožiteljičine trgovske knjige, iz katerih se je izpisal omenjeni račun, in da je je našel brez pogrješkov. Kakor se je uže omenilo, priznal je toženec resničnost in pravičnost zneskov, vpisanih po tožiteljici vsled njegovih pisem in priznal, da je podpisal priložena pisma. Vsled tega je v smislu §-ov 113. in 114. dv. dekr. z dne 1. maja 1781, št. 13. z. j. z. povsem vrjeti tem listinam zoper toženca gledé činov, o katerih so bila storjena. Radi teh zakonitih določil pa ni resno uvaževati toženčevih trditvev, da je jedno naročilo predložil tožiteljičin ravnatelj, da je izvirnik tega naročilnega pisma spisal isti ravnatelj in da je le-to pismo prepisal tožiteljičin pisar in da toženec ni drugzega storil, kakor da je podpisal, ker privatnim listinam vrjeti je povsem zoper one, ki so jih in naj si bode tudi samo podpisali lastnoročno in ker toženec ni niti trdil, da je bilo le-to pismo napisano proti njegovi volji ali da je je podpisal na golem in da je bilo proti njegovi volji napolneno s sedanjo vsebino (dv. odl. z dne 12. decembra 1785, št. 502. in z dne 4. maja 1784, št. 676. z. j. z.). Istotako toženec nikakor ni dokazal, da ni izvršila tožiteljica kupovanj in prodajanj javnih vrednot v smislu njegovih naročil. Ozirati se je še na to, da je priča V. G. potrdil tožiteljičine trditve, da je sam vsled toženčevih naročil s tožiteljico dogovoril na toženčev račun pri raznih strankah izročitev raznih javnih vrednot v določenih rokih. Toženec priznava tudi sam, da je dobil od tožiteljice pisma, glasom katerih so se izvršila njegova naročila tožiteljici, in je v pismu z dne 31. januarija 1887. l. potrdil prejem računa z dne 31. januarija 1887. l., po katerem je ostal tožiteljici dolžan 24.080 gld. 95 kr. V smislu kazenske razsodbe z dne 23. avgusta 1890, št. 11.012 toženec ni izpodbijal računov napravljenih po poškodovanki v tej kazenski pravdi in torej tudi ni izpodbijal tirjatve današnje tožiteljice v znesku 19.066 gld. 25 kr., nego le izpodbijal pravno podlago te tirjatve trdivši, da se opira na borzne igre. Tudi je toženec v dupliki priznal, da je tožiteljici v smislu priloženega konečnega računa ostal dolžan vtoženi znesek in je le zahteval izločitev iz računa onih zneskov, ki so narasli iz igre in radi katerih tožiteljica ne bi mogla imeti tožbene pravice. Temeljem vseh teh tesno zvezanih in prav za prav

drug na drugi opirajočih se dokazov in z ozirom na določila §-a 19. in čl. 34. trg. zak. smatralo se je dokazanim, da stvarjajo tožiteljčine trgovske knjige, iz katerih se je izpisal priloženi konečni račun, uže same po sebi poln dokaz o resničnosti vtožene svote in to tembolj, ker toženec ni trdil, da je znašala njegova imovina več, kakor je navedeno v tem računu, vsled česar se je moral toženec obsoditi v plačilo vtoženega zneska.

Višje deželno sodišče v Trstu premenilo je pa na apelacijo toženčevo z rzsodbo z dne 30. avgusta 1893, št. 2307 prvosodno rzsodbo in odbilo tožbeni zahtevek.

Razlogi:

Tožiteljica trdi, da ni delovala v poslovih vršivših se med njo in tožencem, ki stvarjajo predmet navzočne pravde, v svojem imenu nego kot opravnica (komisijonerka) na račun toženca. To trditev ovrgavajo pa priložena pisma, s katerimi se je toženec zavezal, sprejeti od tožiteljice, ki se je od svoje strani obvezala izročiti javne vrednote omenjene v istih pismih. Torej je dokazano, da ni šlo za opravniške poslove v smislu čl. 360. trg. zak., ampak za neposredne poslove tožiteljčine s tožencem, v katerih je nastopala kakor prema pogodnica in na svoj lastni račun. Ker so se ti poslovi nanašali na predmete in na vrednote javnega kredita, bila so vsa odnosna opravila nična in niso proizvajala nobene pravice in nobene zaveze ni jednemu ni drugemu pogodniku, ker so tožiteljici izrecno prepovedana po §-u 6. min. naredbe z dne 6. novembra 1855, št. 186. drž. zak.¹⁾ Po istem zakonitem določilu bila bi nična vsa opravila tožiteljice, če bi je izvršila tudi le kot opravnica toženčeva, kajti tudi v tem slučaju sklenila bi bila ta opravila v svojem imenu s tretjimi osebami, dasi na račun toženca. Uže iz tega razloga ni imela tožba nobene pravne podlage, a ne gledé na to je tožiteljčin tožbeni zahtevek povsem neutemeljen tudi iz drugih razlogov. Dokazano je v pravdi, da zadevna opravila, in zlasti oni navedeni na II. in III. mestu v razpredelu »dati« konečnega računa, niso bila sklenena na borzi in radi tega bil je toženec vsekakor upravičen

¹⁾ Ta min. naredba, ki je ustanova c. kr. priv. avstr. kreditnega društva za trgovino in obrt, premenjena je po poznejših ustanovah, kajti ne nahaja se več v najvišjih sklepih z dne 20. maja 1858, št. 8748, z dne 6. septembra 1871, št. 12.741, z dne 27. oktobra 1874, št. 5390, z dne 1. avgusta 1876, št. 9580, in z dne 30. aprila 1890, št. 6142.

očitati obema tema opravičoma, da se imata smatrati kot stavi ali igri (§ 13 zak. z dne 1. aprila 1875, št. 67. drž. zak.), a nikakor ne kakor ozbiljni kupo-prodajni pogodbi. Da sta ti opravili v resnici stvar borznih diferencij, razvidi se iz računa, kajti vanj je vpisan diff. livrer dne 1. februarija 1887. l. za 24.080 gld. 95 kr., dne 3. februarija 1887. l. pa za 19.321 gld. 6 kr. Iz teh vpisov in ako se uvažuje, da tožiteljica, vsprejemši predloge toženca v svojem odgovoru, ni določila predmeta prodaje, ampak se je sklicevala samo na nominalno vrednost javnih kreditnih listov, ne da bi bila naznačila pojedinih kreditnih listov po datovanji, številu in po pojedinih njih vrednostih, nedostaje za kupčijo z zaupanimi predmeti stvarnega svojstva prodajne pogodbe, zahtevanega po določilu §-a 1053. obč. drž. zak. Tožiteljica ni dokazala, da je za časa vsprejela toženčeve predloge, ali tudi pozneje posedovala ono množino javnih kreditnih listov ali javnih vrednot, katere je, kakor trdi, tožencu prodala in da je je torej mogla v resnici izročiti. Tu gre tudi za izvanredno množino javnih kreditnih listov in vrednot, vsaj ne bi toženec nikdar mogel plačati dne 31. januarija 1887. l. gorostasno ceno 381.590 gld. 50 kr. V predloženih obračunih zadovoljila se je tudi tožiteljica omeniti razločke med dogovorjenimi in borznimi cenami in ni dokazala, da je v resnici izročila kupcu javne vrednote in novčene svote. Iz vsega tega mora se sklepati, da v poslovih, vršivših se med obema pravnima strankama ni šlo za prave kupne pogodbe, ampak da je šlo za igro na borzi, za stavo, namerjeno na pridobivanje diferencij v smislu §-ov 1271. in 1272. obč. drž. zak. Naročila (pooblastila) toženčeva tožiteljici v prodajo javnih kreditnih listov, odnosno v prodajo vrednot ne premene narave poslov, ki so, kakor omenjeno, stave, iz katerih ne more tožiteljica pridobiti nikake tožbene pravice. Vsled tega so vsa ponujana dokazovanja neodločilna. Res je sicer, da prežajo v vseh trgovskih poslovi prodajalci in kupci na dobiček in da imata pri tem čestokrat obe stranki izgube, res je sicer, da so dobički in izgube često odvisni od slučajev. Toda ako so taki poslovi samo stave, treba je uporabljati gledé njih navedena zakonita določila. Ako se pa izločita iz razpredelka »dati« končnega računa opravili pod II in III v skupnem znesku 43.402 gld. 1 kr., skrči se toženčev o »dati« na 36.189 gld. 64 kr., njegovo »imeti« znaša pa po izločenji uže omenjene druge točke 48.990 gld. 5 kr., iz česar se razvidi, da toženec ni dolžan plačati tožiteljici vtožene svote.

Najvišje sodišče odbilo je redno revizijo tožiteljice ter z razsodbo z dne 20. marcija 1894. št. 14.037 potrdilo razsodbo druge instance iz naslednjih

r a z l o g o v :

Tožiteljica trdi v tožbi, da je sklenila kakor opravnica v svojem imenu, na račun toženca in po njegovem naročilu kupe in prodaje borznih vrednot, da ima vsled tega poslovanja dobiti od toženca po konečnem računu vtoženih 19.066 gld. 25 kr. in zahteva od toženca plačilo tega zneska s 6% obrestmi od dne sklenenega računa. Toženec priznava sicer, da je bil s tožiteljico v navedenih pravnih razmerah, priznava tudi, da so se nekateri poslovi sklenili po tožiteljici zanj. Izpodbija pa nekatere druge poslove, in zlasti ona, ki sta vpisana v konečnem računu njemu v dolg kakor differ. livrer, in sicer oni z dne 31. januarija 1887. l. s 24.080 gld. 95 kr. in oni z dne 3. februvarija 1887. l. z 19.321 gld. 6 kr. in trdi, da izhajata ta dva dolga iz diferencijalnih poslov, namreč iz igre na borzi, katerima zakon (§ 1271. obč. drž. zak.) odreka tožbeno pravico. Temu nasproti trdi pa tožiteljica, da so bili vsi ti poslovi resnični poslovi dobavljanja, skleneni po naročilu toženca na borzi, v času za borzo določenem in se torej z ozirom na določilo §-a 13. zak. z dne 1. aprila 1873, št. 67. drž. zak. nikakor ne more govoriti o stavi ali o igri. To trditev pa zanikuje toženec in tožiteljica je ni dokazala. Priča V. G., bivši mešetar v nekaterih poslovih, ki so predmet tožbe, izpovedal je celo, da nikdar ni posloval s tožencem na borzi in da toženec nikdar ni zahajal na borzo. Ker torej ne gre za poslove, sklenene na borzi, treba je pretresovati pravno naravo po tožencu izpodbijanih dveh poslov. Na ta poslova nanašajoče se listine so se priložile in se razvidi iz njih, da je bil temelj tema posloma od strani toženca pridobivanje borznih efektov za gotovo ceno, marsikedar pa tudi proti premiji, in sicer gledé prvega stavka s 24.080 gld. 95 kr. za dan 31. januarija 1887. l., gledé drugega stavka z 19.321 gld. 6 kr. pa za dan 31. marcija, 31. maja in 31. julija 1887. l. Iz priloženih toženčevih pisem vidi se, da se je dalo uže meseca januarija 1886. l. naročilo o dobavi zlate rente za dan 31. januarija 1887. l., da se je dne 6. februvarija 1886. l. postavila predmetom kupa za isti rok svota 25.000 gld. kot nominalna vrednost 5% ogerske rente za ceno po 93 gld. 25 kr., ob istem času druga svota 25.000 gld. kot nominalna vrednost iste ogerske

rente, toda za ceno po 93 gld. 36 kr., dne 3. februarja 1886. l. zopet svota 25.000 gld. kot nominalna vrednost iste ogerske rente za ceno po 93 gld. 40 kr. in istega dne še druga svota 25.000 gld. kot nominalna vrednost iste ogerske rente za ceno po 93 gld. 60 kr. Kakor dokazujejo priloge, bilo je dobaviti borznih efektov v skupni vrednosti 381.860 gld. do 31. januarja 1887. l., dne 31. marcija, dne 31. maja in dne 31. julija 1887. l. pa še drugih za 186.362 gld. 50 kr. Tožiteljica je morala z ozirom na gmotne razmere toženca dobro vedeti, da jej ne bode mogel plačati tako ogromne svote. Toženec tudi teh borznih efektov ni dobil, ampak dal je uže 30. januarja 1887. l. tožiteljici naročilo, prodati prvo stavko omenjenih efektov in je isto naročilo dal 3. februarja 1887. l. gledé druge stavke efektov. Tožiteljica nikakor ni dokazala, da je v istini izvršila dobave in prodaje in tudi ni zahtevala zase nikakoršne provizije, če ravno je v to v smislu čl. 376. trg. zak. upravičena i takrat, kedar je sama kupec in prodajalec. Ako se vse to pretresa, reči se mora, da ni jedna, ni druga stranka ni imela v mislih dobavljati ali prejemati borznih vrednot za to odločene dni, ampak je bila namera obeh strank le pridobivanje dobička, ki bi nastal iz diferencij med kurzi, po katerih je toženec kupoval, in med kurzi v dneh za dobavljenje določenih. Radi tega se ne more govoriti o opraviških poslovih, temveč le o igri na borzi, naperjeni na dobiček iz diferencij v smislu §-ov 1271. in 1272. obč. drž. zak. Po navedenem zakonitem določilu se pa za ta dobiček nikogar ne more tožiti.¹⁾ T.

¹⁾ Štiri druge jednolične pravde med istima strankama razsodile so se konečno v prvi in drugi instanci v smislu tu navedene razsodbe prve stopnje. V tem smislu glasé se tudi razsodbe najvišjega sodišča z dne 10. junija 1857, št. 4196 G. U. 380, z dne 24. januarja 1863, št. 13.307 G. U. 1871, z dne 23. aprila 1872, št. 1195 A. Cl. 367, z dne 30. marcija 1872, št. 14.802 A. Cl. 358, z dne 5. avgusta 1875, št. 4442 A. Cl. 601, z dne 17. novembra 1876, št. 8429 A. Cl. 700, z dne 15. marcija 1877, št. 8625 A. Cl. 721 in nemškega državnega sodišča v Berlinu z dne 19. aprila 1893. l., katero je priobčila »Triester Zeitung« dne 24. maja 1893. l.

b) Utrditvena pravda. Dopustnost glavne prisege.

Okrajno sodišče v J. B. je v pravdi Matije N. proti upuščini Andreja F. po oglasenih dedicih Antonu in Martinu F. in Mariji G. radi priznanja plačil po dognani razpravi v skrajšanem

postopku in pri isti v repliki skrčenem tožbenem zahtevku z razsodbo z dne 16. marcija 1893, št. 1737 spoznalo za pravo:

Tožbeni zahtevek: »Tožena zapuščina dne 9. oktobra 1890. l. umrlega Andreja F., ki jo zastopajo Anton F., Martin F. in Marija G., je dolžna pripoznati, da je zapustnikova tirjatev iz poravnave z dne 13. novembra 1882, št. 8077, zavarovana z izvršilno zastavno pravico pri tožiteljevem zemljišči vlož. št. 16 k. o. S., v znesku 120 gld. s prip. potom plačila v toliki meri ugasnila, da dolžuje Matija N. v zapuščino Andreja F. le še 49 gld. 45 kr. in 8% obresti za čas od 10. julija 1889. l. dalje« — se zavrne in ima tožitelj Matija N. tožencem na 30 gld. 44 kr. določene stroške plačati.

Razlogi:

Na tožiteljevem zemljišči vl. št. 16 k. o. S. vknjižena je, kakor priznано (§ 107. o. s. r.), temeljem tusodne poravnave z dne 13. novembra 1882, št. 8077 izvršilna zastavna pravica za tirjatev rajncega Andreja F. v znesku 120 gld. z 8% obrestmi za čas od 13. novembra 1882. l. dalje. — Tožitelj trdi, da je plačal dne 14. maja 1883. l. 8% obresti od te tirjatve za prvo leto to je do 13. novembra 1883. l. v znesku 9 gld. 60 kr., da je dalje plačal na račun omenjene tirjatve dne 14. maja 1883. l. znesek 44 gld., dne 4. novembra 1885. l. znesek 30 gld. in dne 6. decembra 1887. l. znesek 25 gld. V repliki priznavši od tožencev zaznamovane troške vknjižbe izvršilne zastavne pravice za navedeno tirjatev v znesku 5 gld. 3 kr. kot likvidne, zaračuni svoja delna plačila tako, da odbije od prvega obroka 44 gld. te stroške in ostali znesek 38 gld. 97 kr. odračuni od glavnice, vsled česar bi znašal njegov dolg dne 14. maja 1883. l. 81 gld. 3 kr. Drugi dne 4. novembra 1885. l. plačani obrok 30 gld. odbije od zneska 93 gld. 81 kr., ki se sestavlja iz dne 14. maja 1883. l. ostale glavnice 81 gld. 3 kr. in od nje do 4. novembra 1885. l. naraslih 8% obrestij v znesku 12 gld. 78 kr., vsled česar bi njegov dolg dne 14. novembra 1885. l. znašal 63 gld. 81 kr. Dne 6. decembra 1887. l. plačani tretji obrok v znesku 25 gld. odbije od zneska 74 gld. 45 kr. (ki se sešteje iz dne 4. novembra 1885. l. ostale glavnice 63 gld. 81 kr. in od nje do 6. decembra 1887. l. naraslih 8% obrestij v znesku 10 gld. 64 kr.), tako da znaša ostanek dolga dne 6. decembra 1887. l. 49 gld. 45 kr. Tožitelj se izreče pripravljenim ta znesek 49 gld. 45 kr. z

8 $\frac{1}{2}$ obrestmi od 10. julija 1889. l., od katerega dneva namreč toženci trdijo, da se je zadnje triletno zastaranje obrestij pretrgalo, plačati vsak hip v toženo zapuščino, da pa tega ne more storiti, ker nasprotniki, ki reprezentujejo kot oglašeni dediči omenjeno zapuščino, nečejo vsprejeti od njega ponujanega zneska 49 gld. 45 kr. z dotičnimi obrestmi. Iz lastnih navedeb tožitelja izvira torej, da so v tem slučaju podani vsi pogoji §-a 1425. obč. drž. zak., da bi imel torej tožitelj, ki trdi, da njegovi upniki niso hoteli vsprejeti od njega ponujanega ostalega zneska dolga iz poravnave z dne 13. novembra 1882, št. 8077, ta znesek položiti v sodno shrambo, kakor to določno veva § 1425. obč. drž. zak. in potem to položitev tožbenim potom opravičevati. Nikakor pa ne gre, da se upniki preganjajo s tožbo, v kateri se na podlagi napovedanih delnih plačil napravi račun o tirjatvi zavarovani z izvršilno zastavno pravico in da se ta račun in iz njega izvirajoč tožbeni petit v repliki vsled navedeb tožencev zopet spremeni. Tožitelj hoče se torej s to tožbo izogniti določbi §-a 1425. obč. drž. zak. dobro vedoč, da bi moral sodno položitev v plačilo ponujanega ostalega zneska svojega dolga do zadnjega krajcarja opravičevati. Uže iz teh vzrokov morala se je tožba kot neutemeljena zavriniti in se ni bilo spuščati v daljnje navedbe strank in od njih ponujane dokaze.

V apelaciji navaja tožitelj: Jaz sem hotel pri oskrbniku zapuščine Andreju F. plačati svoj dolg. Ta oskrbnik pa ni hotel o tem ničesar slišati, da sem sploh kaj plačal na račun svojega dolga. Res je, da bi bil lahko oni znesek, kojega sem bil po svoji lastni trditvi še dolžan v navedeno zapuščino, položil v sodno shrambo. Tega pa nisem hotel storiti, ker vem, da mi morajo tudi §-i 176 in pozneji o. s. r. pomagati. Vsled tu navedenih zakonitih določeb je utrditvena pravda brezdvomno dopustna. Sklicujem se tudi na § 1428. obč. drž. zak., ki določuje, da ima upnik vsako plačilo na račun na dolžnem pismu potrditi. Ker mi upnik v tem slučaju na dolžno pismo namestujočej sodnej poravnavi mojih plačil ni potrdil, sem tudi upravičen to potrdilo pravdnim potom zahtevati, kar se je ravno zgodilo s to utrditveno tožbo. —

Višje deželno sodišče v Gradci je z razsodbo z dne 21. junija 1893, št. 4544 tožbi ugodilo ter spoznalo na prisego tožiteljevo o delnih odplačilih z dne 14. maja 1885. l. v zneskih

44 gld. in 9 gld. 60 kr., z dne 4. novembra 1885. l. v znesku 30 gld. in z dne 6. decembra 1887. l. v znesku 25 gld.

Razlogi:

Zahtevak tožbe naperjen je na utrditev pravnih razmer in o nje dopustnosti ne more biti dvoma gledé na določbe §-ov 176. in sl. o. s. r. Iz tožbe ni razvideti nikake opozicije proti izvršbi, koja bi pa tudi ne ovirala namere tožiteljeve, da potom razsodbe utrdi še preostajajočo tirjatev tožene zapuščine. Stališču prvotnega sodnika se torej ne more pritrditi.

Po pravnih spisih znašala je tirjatev Andreja F. iz sodne poravnave z dne 13. novembra 1882, št. 8077 dne 14. maja 1883. l. na glavnici 120 gld. — kr.
 na 8% obrestih od 12. novembra 1882. l. 5 » 11 »
 in na izvršenih troških 5 » 03 »
 skupaj 130 gld. 14 kr.

Tožitelj trdi, da je dne 14. maja 1883. l. na glavnici 44 gld. — kr.
 na obrestih pa 9 » 60 »

skupaj torej 53 gld. 60 kr.

plačal, vsled česar ostaja še tirjatev v znesku 76 gld. 54 kr.
 8% obresti od 14. maja 1883. l. do 4. novembra 1885. l. znašale so 15 gld. 16 kr.
 in je skupna tirjatev do 4. novembra 1885. l. narastla na 91 gld. 70 kr.

Tega dne plačal je tožitelj, kakor zatrjuje, znesek 30 gld. — kr.
 in je ostanek tirjatve znašal vsled tega 61 gld. 70 kr.

Dalje so natekle 8% obresti (od 4. novembra 1885. l. do 6. decembra 1887. l.) v znesku ter je ostala tega dne še tirjatev zapuščine v znesku 72 gld. 05 kr.
 ter po isti dan plačanih 25 gld. — kr.
 še 47 gld. 05 kr.
 katero svoto je bilo plačati z 8% obrestmi, od 6. decembra 1887. l. naprej tekočimi.

Ker je toženka trditvam o teh plačilih ugovarjala, spoznati bilo je na naloženo in od nje vrneno glavno prisego. Tožitelj je tudi ugovarjal zastarelost čez 3 leta zaostalih obrestij in je bila dolžnost tožencev, da doženejo prejenjano zastarenje. V tem oziru trde toženci: da je tožitelj 10. junija 1892. l. v pisarni njihovega zastopnika izjavil, da dolžuje 120 gld. glavnice z 8% obrestmi in da je odplačal na ta račun 100 gld.; da je najti v tej izjavi pripoznanje tudi gledé vseh zaostalih obrestij in da je tako njihovo zastarenje pretrgano. Te trditve pa se ne more odobriti, ker je ta izjava presplošna in prenedoločna in se je ne more nikakor razširjati tudi na uže zastarele obresti tem manj, ker se dotični tožiteljev ugovor ne opira na še-le tekoče temveč na uže dovršeno zastarenje. Če se pri tem položaji dokažejo delna odplačila tožiteljeva, smatrati je tudi s pravne strani zahtevek tožbe utemeljenim.

V reviziji izvajajo toženci, da ni misliti tožbe na utrditev obstoječe delne tirjatve, da je dopustitev take tožbe v protislovji z dv. dekretom z dne 22. junija 1836, št. 145. z. j. z., ki dopušča le po celotnem plačilu tirjatve tožbo na pripoznanje ugasnelosti dolga; da bi bil upnik sicer vsikdar v nevarnosti, da ga dolžnik hudomušno zaplete v drago pravdo. Tožbo je uže zato odbiti, ker tožbeni zahtevek po kojem se ima ravnati razsodba, gre na utrditev dolga v znesku 49 gld. 45 kr. s pr. in ne, kakor se je v repliki skrčil zahtevek, 42 gld. 70 kr. s pr. in ker v takih tožbah ne gre preminjati petita. Glavna prisega je samosvoja in vseskozi nedopustna, ker toženci o okolnostih, katere tožitelj navaja, nimajo neposredne vednosti niti si je ne morejo pridobiti, ker niso nikdar občevali z zapustnikom. Tožitelj moral bi vsaj navesti nekaj okoliščin, iz katerih bi se dalo sklepati o verjetnosti njegovih trditev. Deferent mora vsaj povedati, zakaj more delat razpolagati o prisegi.

Najvišje sodišče je z razsodbo z dne 18. oktobra 1893, št. 10294 potrdilo višjesodno razsodbo iz njenih stvarnih in zakonitih ter sledečih

razlogov.

Toženci ne navajajo nikakih okolnostij, ki bi izključevale njihovo zmožnost poizvedovati in prepričati se o resničnosti tožiteljevih trditev in zato ni jasno, da so bili primorani vrniti naloženo glavno prisego ter se vsled tega tudi ne da govoriti o samosvoji prisegi tožitelja.

Dr. F. Vilfan.

c) K malotnemu postopku.

Vsled tožbe Lovrenca Š. obsodilo je okrajno sodišče na B. z rzsodbo z dne 1. marcija 1894, št. 1171 v malotnem postopku toženca Jurija Š., da mora tožitelju plačati vtoženi znesek 50 gld. s 5% obrestmi od 1. januarija 1894. l. Ker je tožiteljev zastopnik pridržal si pravico, da bode pozneje zaznamoval troške, razglasila se je rzsodba le tako, da mora toženec tožitelju povrniti tudi pravdne troške v 8 dneh, da se izogne izvršilu. Toženec priglasil je ničnostno pritožbo in zahteval, da se mu vroči odpravek rzsodbe. V odpravku rzsodbe, kateri se je vročil tožencu dne 17. marcija 1894. l., glasi se, da mora toženec povrniti tožitelju tudi na 31 gld. 80 kr. odmerjene sodne troške. Uže dne 12. marcija 1894. l. vložil je pa tožitelj prošnjo za izvršilno rubežen, kateri se je ugodilo z odlokom z dne 12. marcija 1894, št. 1420.

Proti temu odloku vložil je toženec rekurz. Višje deželno sodišče razveljavilo je z odločbo z dne 2. maja 1894, št. 4549, ugodivši rekurzu, prvosodni odlok, uvažuje, da se je sicer, kakor se razvidi iz spisov, z rzsodbo, katera se je dne 1. marcija 1894. l. proglasila, izreklo, da mora toženec povrniti tožitelju tudi pravdne troške, da se je pa svota troškov določila šele v odpravku rzsodbe, ki se je vročil dne 17. marcija 1894. l.; uvažuje, da se torej v §-u 75. mal. post. določeni osemdnevni rok za plačilo po rzsodbi, dolžnega zneska ne more računati od 1. marcija, t. j. dne, ko se je rzsodba nepopolno razglasila, ampak od 17. marcija, t. j. dneva vročitve rzsodbe, vsled česar je prošnja vložena dne 12. marcija 1894. l. prezgodnja. Tudi se je naložilo izvršitelju, da mora izvršencu povrniti troške rekurza v osmih dneh izogibom izvršila.

Proti rzsodbi vložil je pa toženec tudi ničnostno pritožbo, opiraje se med drugim tudi na § 78., odst. 6. in 7. mal. post., ker tožitelj pravdnih troškov ni takoj pri razpravi zaznamoval in se z ustno rzsodbo toženec ni obsodil v povrnitev pravdnih troškov v določenem znesku.

Višje deželno sodišče v G. zavrnilo je pa ničnostno pritožbo z odločbo z dne 2. maja 1894. l., št. 4521 iz sledečih razlogov: Ničnostni razlog §-a 78., odst. 6. in 7. mal. post. ne nahaja se v tem, češ, da pri razglasitvi rzsodbe obojestranski troški niso bili še znani in da bi tožencu ne bilo mogoče, ugovarjati proti

visočini. Kakor se vidi iz uradne opombe na razpravnem zapisniku, pridržala sta si zastopnika strank sama, da zaznamujeta troške v posebni vlogi, in po uradnem poročilu sta tudi izjavila, da se naj s tem ne zadržuje razglasitev razzodbe in naj se svota troškov, ki se bodo odmerili, pozneje ustavi v odpravek razzodbe. Po obćih pravdrih doloćbah, katere veljajo v smislu §-a 88. tudi v malotnem postopku, se pa s tem nikakor ni zakrivila nićnost, ker zakon radi takega postopanja izrecno ne doloćuje nićnosti (res. z dne 31. oktobra 1785, št. 489. z. j. z.). Tudi se je s tem, da so se v pismenem odpravku razzodbe, potem ko sta stranki vposlali troškovnika, s številkami doloćili troški, ki se imajo povrniti tožitelju, le do cela sodilo o tožbenem zahtevku (248. o. s. r.).

d) Dvorni dekret z dne 23. avgusta 1819, št. 1595. z. j. z. posebno § 6. istega velja tudi za razpravljanje o zaćasnem odloćenem bivališći in odloćeni preskrbi zakonskega druźeta.

Na prošnjo soproge A. B. za dovolitev zaćasnega odloćenega bivališća in zaćasno alimentacijo pozvalo je okroźno sodišće v B. prosilkinega soproga C. k naroku, ne da bi ga opozorilo na nasledke izostanja. Slednji je od naroka izostal, sodišće je vzelo, da se je odrekel odgovoru, ter je odloćilo po prosilkinem zahtevanju.

Vsled priziva soproga C. je višje deź. sodišće v G. odlok prve stopinje, kot prezgoden, razveljavilo, ter odredilo, naj se po doloćilih §-a 6. dv. dekr. z dne 23. avgusta 1819, št. 1595. z. j. z. o prošnji A. B. odredi nov narok, potem zakonito postopa ter konećno izreklo, da se ima o zabeleženih prizivnih troških doloćiti ob jednom s konećnim razzodilom o prošnji sami. Višje sodišće je pri tej odredbi uvaźevalo, da se je v dvornem dekretu z dne 23. avgusta 1819, št. 1595. z. j. z. doloćeni postopek, po njegovih poćetnih besedah samih, izdal zato, da bi natanćneje doloćil v §-ih 94., 97. in 107. obć. drź. zak. omenjeni uradni postopek, vsled ćesar pa je predpis §-a 6. tega dekreta uporabljati tudi v tem slućaji, ki se tiće dovolitve odloćenega bivališća v smislu zadnjega odstavka v §-u 107. obć. drź. zak. Uvaźevalo se je dalje, da po navedenem predpisu ni smatrati, da je prizivatelj odrekel se odgovoru in zagovoru na vlogo njegove soproge, ker se ni zglosil k

naroku, odrejenemu z odlokom brez določbe o nasledkih izostanja. O zabeleženih prizivnih troških ni bilo razsoditi, ker se tačas tudi ne more izreči, katera stranka je zmagala in katera je zmagana, vsled česar je to razsodilo bilo prepustiti tistemu stadiju, v katerem se more presoditi potreba pravnega pomočka, kateri ne bi bil potreben v zagovarjanje, ako prizivalec konečno v stvari propade.

Najvišje sodišče je na revizijski rekurz prosilke A. B. z razsodilom z dne 20. septembra 1892, št. 10902 potrdilo naredbo sodišča 2. stopinje iz istih razlogov in uvazujoč dalje, da po §-u 107. obč. drž. zak. določene in z dv. dekr. z dne 23. avgusta 1819, št. 1595. z. j. z. urejene uradne poizvedbe nimajo odpasti zato, ker je izrek o zaprošenem odločenem bivališči in vzdržavanji bolj ali manj silen in ker v tem slučaju ni okolnosti, ki bi v varnost prosilke zahtevale sodnikovega razsodila, ne da bi se bil nasprotnik poprej zaslisal. Najvišje sodišče je konečno določilo, da ima A. B. sama trpeti troške brezuspešnega revizijskega rekurza. *V.*

Kazensko pravo.

Paznika prisilne delavnice smatrati je uradnikom po smislu §-ov 101. in 153. k. z.

Deželno sodišče v Ljubljani je z razsodbo z dne 22. decembra 1893, št. 13161 prisiljenca Frana F. spoznalo krivim hudodelstva težke telesne poškodbe po §-u 153. k. z., ker je dne 16. novembra 1893. l. poučujočemu pazniku prisilne delavnice v Lj., Ignaciju K., vrgel skledico ob glavo ter tako premišljema na životu poškodoval javnega uradnika, ko je opravljal svoj poklic.

Proti tej razsodbi vložil je obtoženec ničnostno pritožbo oprto na ničnostni razlog §-a 281., št. 10. k. pr. r., češ, da paznik deželne prisilne delavnice ne more biti predmet hudodelstvu po §-u 153. k. z., kajti on ni uradnik po smislu §-a 101. k. z., ker ne oskrbuje opravil vladarstva, marveč le opravila deželne oblasti.

Najvišje sodišče je z razsodbo z dne 2. marcija 1894, št. 278 zavrglo ničnostno pritožbo.

Razlogi.

Trditev ničnostne pritožbe izvira iz napačnega razlaganja pojma, »opravila vladarstva«. Opravila vladarstva niso zgolj opravila, katera gre izvrševati državnim oblastim, marveč »obsegajo vse naprave javnega prava, po katerih se urejujejo javne, torej države same, celokupnosti ali vsaj določenih krogov državljanov tičoč se zadeve, in vsled katerih so državljani podvrženi v ono svrho potrebnim naredbam.« Kajti vladarstva ne opravlja zgolj državna oblast, marveč je izvršujejo tudi samoupravne oblasti v svojem zakonitem delokrogu. To kaže § 101. k. z., ki naglaša »neposrednje ali posrednje javno naročilo«, dalje tudi § 181. k. z., ki določujoč pojem javnega urada imenuje izrecno poleg državnega tudi občinski urad. Ni pa dvomiti, da spada med opravila vladarstva v navedenem smislu tudi oskrbovanje prisilne delavnice, katera naj izvršuje zakon z dne 24. maja 1855, št. 89. drž. zak. služi varnostnopolicijskim namenom države in je po smislu §-a 1., al. 2. zakona z dne 25. maja 1885, št. 90. drž. zak. deželi izročena v oskrbovanje.

M.

Iz upravne prakse.

a) Strankam, katere se v smislu § a 43. privilegijskega zakona z dne 25. avgusta 1852, št. 184. drž. zak. in §-a 35. izvršilnih propisov k temu zakonu zavrnejo na pravdno pot, se ne more določiti rok, v katerem bi jim bilo dognati privatno-pravne zahteve.

V pravdi A proti B zaradi kršenja privilegija je politično oblastvo I. instancije kazensko postopanje zaustavilo v smislu §-a 43. privilegijskega zakona in §-a 35. izvršilnih propisov k temu zakonu, ker sta toženec in tožitelj tekom obravnave izprožila več privatno-pravnih vprašanj, stranki pa zavrnilo na pravdno pot s pristavkom, da se bode kazensko postopanje nadaljevalo, kedar bosta stranki predložili pravokrepno razsodbo pristojnega sodišča gledé privatno-pravnih vprašanj.